

ÖZDEMİR ASAF'IN "MUM ALEVİYLE OYNAYAN KEDİNİN ÖYKÜSÜ" ADLI ŞİİRİNDE KENDİLİK VE NESNE DÜNYASI

SELF AND THE OBJECT WORLD IN ÖZDEMİR ASAF'S POEM TITLED "THE
STORY OF THE CAT PLAYING WITH THE CANDLE FLAME"

Okan ÖZKARA*

ÖZ: Bireyin varoluşunda önemli bir durak olan kendiliğin keşfi ve ötekinin tanımlanması eylemi, çeşitli evrelerde farklı görünümlere bürünür. Ruhbilimcilerin ağırlıklı olarak çocukluk dönemine odaklandığı bu süreç, şairlerin usdışı kurgu evrenlerinde yansız, özgür ve kuralsızlıkla var olan imgeler çocukluk düşleriyle kendisine varlık alanı bulurlar. Kendiliğini keşfetmek için ötekinin varlığına ihtiyaç duyan özne, her eyleminin bir karşılığı olduğunu ve evrende bu karşılığın süregelen bir dönüşümle tamamlanacağını öğrenir. Özdemir Asaf, modern Türk şiirinin özgün kalemlerinden birisidir. Şiirlerinde kendine özgü imgelemiyile dünyayı ve bireyin iç dünyasını yansıtır. Yalnızlık, aşk, düş kırıklıkları ve bunaltımın ördüğü dizeleri insanın iç dünyasına tutulmuş bir ayna niteliğindedirler. Özdemir Asaf, "Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü" adlı şiirinde "ben"i/"özne"yi kedi imgesiyle ifade eder. Bunu yaparken bireyin kendilik dünyasının nesnelere dünyası ile olan ilişkisini irdeler. Kapalı bir anlatımın hâkim olduğu şiirinde yaşam-benlik ve yalnızlık konularını sorgular. Mum ve alev imgelerinin yoğun olduğu şiirde yaşam serüvenini çeşitli benzetmelerin ışığında dizelere aktaran anlatıcı özne, kelimeleri gündelik anlamlarından kurtararak imgesel bir söyleyişe kavuşturur. Bu çalışmada Özdemir Asaf'ın "Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü" adlı şiiri, kendilik ve nesne kuramı çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özdemir Asaf, Kendilik, Nesne, Şiir, Alev

ABSTRACT: The act of discovering the self and identifying the other, which is an important step in the individual's existence, takes on different appearances at various stages. This process, where psychologists mainly focus on childhood, images that exist impartially, freely and without rules in the irrational fictional universes of poets find a space for themselves through childhood dreams. The subject, who needs the presence of the other to discover himself, learns that every action has a response and that this response will be completed with a continuous transformation in the universe. Özdemir Asaf is one of the original writers of modern Turkish poetry. In his poems, he reflects the world and the inner world of the individual with his unique imagination. The verses woven of loneliness, love, disappointments and anxiety are like a mirror held to the inner world of a person. Özdemir Asaf expresses the self/subject with the image of a cat in his poem "The Story of the Cat Playing with the Candle Flame". While doing this, it examines the relationship between the individual's self-world and the world of objects. He questions the issues of life-self and loneliness in his poetry, which is dominated by a closed narrative. In the poem, where images of candles and flames are intense, the narrator subject conveys his life adventure into verses in the light of various metaphors, saving the words from their everyday meanings

* Dr. Öğr. Üyesi-Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Ardahan- okan_ozkara@windowslive.com (Orcid: 0000-0001-7703-0660)

and giving them an imaginative expression. In this study, Özdemir Asaf's poem titled "The Story of the Cat Playing with the Candle Flame" will be tried to be explained within the frame work of self and object theory.

Keywords: Ozdemir Asaf, Self, Object, Poetry, Flame

Giriş

Şiirlerinde genellikle insan-toplum ve insan-nesne arasındaki ilişkiyi irdeleyen Özdemir Asaf, şiir dilini oluştururken sözcüklerin akla ilk gelen anlamlarını tercih etmez. Sanatçı; insan-toplum ilişkisi üzerine temellendirdiği şiirlerinde, bireyin toplumla ve yaşadığı dönemle uyumsuzluğunu imlerken insan-nesne arasındaki ilişkiyi merkeze aldığı eserlerini çoğunlukla kendilik ve nesne/temsil değerleri etrafında ele alır. Kendilik-nesne ilişkisi bağlamında yazdığı eserlerinde karşılaştırma, benzetme ve soyutlamalardan yararlanan sanatçı, bu yönüyle insan-toplum ilişkisini konu edinen şiirlerine göre anlamda kapalılığa daha fazla önem verir. Ayrıca, anlamda kapalılığın ön plana çıktığı eserlerinde yer yer ironik bir tutum da sergiler. Şiirlerinde farklı temalardan yararlanan anlatıcı öznenin, "Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü" adlı şiirinin kendilik ve nesne ilişkisi bağlamında incelenmesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Çalışmaya konu olan şiirin inceleme aşamasına geçilmeden önce "kendilik" ve nesne dünyası" kavramlarının anlamsal karşılıkları tartışılacak; bu kavramlar açıklandıktan sonra incelemeye konu olan şiirin çözümlemesi yapılacaktır. Çözümlemede; şiir, ilk olarak okuma birimlerine ayrılacaktır. Şiirin birime ayrılmasında iki etken ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki şiirdeki ahenk unsurlarının değişimine bağlı olarak metnin orijinal hâlindeki birim ayrımıdır; ikincisi ise imgeler üzerinden değerlendirilen kendilik ve nesne ilişkisinin değişimini/gelişimini gösteren aşamaların net biçimde ortaya konmasıdır. Okuma birimlerine ayrılan şiir, parçadan bütüne ulaşması amaçlanan bir yaklaşımla incelenirken tümel uzlaşma varılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda on bir okuma birimine ayrılan şiir, kendilik ve nesne dünyası arasındaki ilişki tartışıldıktan sonra birimlerin birbiriyle bağlantıları da ortaya konarak aşama aşama incelenecektir.

Kendilik ve Nesne Dünyası

Birey, kendilik değerlerini oluştururken geçmişinden izler taşır. Geçmişten getirdiklerini bilinçaltında saklar ve farkında olarak ya da olmayarak bu gizli hazineyi yaşamının kalanında kullanmaya devam eder. Çok katmanlı bir yapıya sahip olan bilinç, "yapı olarak bir tür yapay kattır, okyanuslarınkine benzer derinliklere yayılmış bilinçaltının üstünde yüzen bir üst tabakadır" (Jung, 1997: 68). Üst tabakadaki verileri gündelik yaşamında sıklıkla kullanan ve bu ölçüde varlık gösterebilen birey, "bir tür çevreye dönük algılama ve yönelme organı" (Jung, 1997: 68) gibi görülen

bilincin ömür boyu esiri durumundadır. Birey, her ne kadar çevresinden bağımsız ve özgün bir tutumla kendilik değerlerini oluşturmak istese de her zaman içinde bulunduğu toplumun etkisi altındadır. Bu bağlamda Kohut'un, "kendiliğin yaşamımız üzerindeki geniş etkisi, kişiliğimizin içindeki merkezi yeriyle ilgilidir." (2017: 218) ifadesi bahsedilen konuya dikkat çeker. Ona göre, "Kendiliğin sürekliliği duygusu (bedenimiz ve ruhumuzdaki, kişilik yapımızdaki, içinde yaşadığımız çevredeki değişikliklere karşın) yaşam boyu aynı kişi olduğumuz duygusu yalnızca çekirdek kendiliğin bileşenlerinin kalıcı içeriğinden ve bu bileşenlerin baskısı ve yol göstermesi sonucu oluşan etkinliklerden değil, aynı zamanda kendilik bileşenlerinin birbiriyle özgül ilişkisinden de" (Kohut, 2017: 147) kaynaklanır. Dolayısıyla çevresiyle sürekli bir etkileşim içerisinde olan bireyin "kendisini kurmak noktasında taşıdığı sorumluluk, tüm insanlığı kurmak eylemine ve zorunluluğuna" (Durmuş, 2013: 1272) dönüştüğünden oluşum sürecinde her ne kadar bağımsızlığını kazanmak istese de bireyin içinde bulunduğu toplumdan tamamen ayrışması mümkün değildir. Kendiliğin oluşumundaki bu çok boyutlu etki alanının bireyin yetiştirme çağlarına uzanan serüveni, "ben" in oluşumunda dikkat çeken bir duraktır. "Ben" in oluşum sürecinde baba rolünün etkisine değinen Kohut, öznenin ebeveynleri ile onların yüklenmiş oldukları roller bakımından anneden babaya doğru bir akış hâlinde olduğu sonucuna varırken "Gelişmenin çoğunlukla, özellikle de erkek çocuklarında (esas olarak aynalama işleviyle) kendilik nesnesi anneden (esas olarak çocuk tarafından idealleştirilme işleviyle) kendilik nesnesi babaya doğrudur." (Kohut, 2017: 151) ifadeleriyle bu savını destekler. Aynı doğrultuda çocuğun "ben" in oluşumunda oyunlardan yararlandığını ve bu süreçte oyunlar aracılığıyla nesnelere yararlandığını belirten Klein, çocuğun ilk nesnesi olan anne/meme örneklemeden hareketle içe yansıtılardan da faydalandığını söyler. Bu doğrultuda "içe yansıtılmalar, içe yansıtılmış iyi nesnelere sayesinde bir iyilik, kendine güven ve ruhsal dinginlik sağlayarak güvenli bir kişiliğin oluşmasına yol açar" (Klein, 2020: 10) savıyla da özne ve nesne arasındaki uyumun, kişilik gelişiminde önemli bir etken olduğuna vurgu yapar. Özdemir Asaf'ın bu şiiri incelenirken başta Kohut olmak üzere benzer savları destekleyen birçok kaynaktan yararlanılacak ve adı geçen şiir üzerinden kendilik ve nesne dünyası üzerine birtakım çıkarımlarda bulunulacaktır. Çözümleme esnasında şiir, okuma birimlerine ayrılarak kendilik ve nesne dünyası arasındaki ilişki incelenecektir.

"Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü" Adlı Şiirde Kendilik ve Nesne Dünyası

Özdemir Asaf, "Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü" adlı şiirinde "kedi" imgesi üzerinden kurgulanan benliğin ve nesnelere dünyasının algılanışını "çocuk-kedi-masumluk" ilişkisi üzerinden somutlama yoluna gider. Okurun zihninde özne-nesne arasındaki ilişkiyi bu anlayışla ifade etme yolunu seçen anlatıcı özne, somutlamaya yardımcı olacak çağrışımsal değerleri olan sözcük ve kavramları da kullanır. Şiirin ilk okuma biriminde,

“mum/aydınlık-gece/karanlık” ilişkisi üzerinden ironik bir söylemden yararlanırken özne ve nesne arasında ilk ilişki kurulur:

“Bir mum yanıyordu bir evin bir odasında

O evde bir de kedi vardı.

Geceler indiğinde kendi havasında

Mum yanar, kedi de oynardı.” (Asaf, 2020: 392)

Şiirin başında “mum, ev, kedi, gece ve oyun” sözcükleri dikkat çeker. Yakıcı ve yok edici etkisine rağmen kendine çeken özelliğiyle bilinen “ateş”, yanan mum kavramıyla imgesel bağlamda anlam kazanırken masumiyetin sembolü olarak görülen çocuk ise “kedi” imgesi üzerinden verilir. Nitekim Durmuş (2012: 204-205), bu şiirdeki mum ve kedi ilişkisiyle ilgili olarak “Oynarken büyüyen kedi yanacak’ ifadelerinde insanın pişme ve olgunlaşma sürecinde acılar çekeceğini, çektiği acılarla bütünleşeceğini işler. Kedi, bu şiirde insanı simgelemektedir.” der. Çocukların oyunlarda nesnelere kişileştirmesinin ya da kişileri nesneleştirilmesinin sonucu olarak karşılaşılan bu durum, aynı zamanda kendilik ve nesne/temsil ilişkisini de yansıtır. Özne ve nesne arasındaki bu ilişkinin temelini gerçeklik ilkesiyle açıklayan Winnicott (2010: 114), “öznenin bir nesneyi kullanabilmesi için nesnelere kullanma kapasitesini geliştirmiş olması gerekir. Bu, gerçeklik ilkesine geçmenin bir parçasıdır.” der. Dolayısıyla oyun ve gerçeklik arasındaki ilişki, aynı zamanda tanıma ve anlamlandırma ile ilgilidir. İnsanın kendilik değerlerini oluşturmaya başladığı ilk mekân olan “ev” ise nesnelere yoğun biçimde ilişki kurulan çocukluk yıllarına işaret eder. Şiirdeki “gece” kavramı, tanıma ve erginlenme dönemine gönderme yaparken “oyun”, birey olma yolundaki özne ile nesne ilişkisini imler. “Mum yanar, kedi de oynardı” dizesiyle iki değer arasındaki birliktelik ortaya konulmaktadır. Şiirin tamamında bu ilişkinin varlığı gözlemlenebilir, ancak kendiliğin oluşumunda en önemli aşamanın ikinci okuma biriminde gerçekleştiği anlaşılmaktadır:

“Mumun yandığı gecelerden birinde

Kedi oyunlarına daldı.

Oyun arayan gözlerinde

Mumun alevi yandı,

Baktı,

Mumun titrek alevinde

Oyuna çağırın bir hava vardı.” (Asaf, 2020: 392)

Oyun, çocukluk dönemine gönderme yapmakla birlikte birçok metinde öznenin saflığını ve içsel temizliğini imler. Yeryüzünde harcadığı kısıtlı vakitlerin yaratmış olduğu toyluğu oyun imgesiyle yansıtılan öznenin yalnızlığı yukarıdaki birimde öne çıkan bir başka unsurdur. Alevi ya da mumu bir oyun arkadaşı olarak kabul eden özne, yalnızlığın getirmiş olduğu çaresizlik içerisinde mutluluğu aramaktadır. Oyun yoluyla mutluluğun

peşinden ilerleyen kedi, çocuksu tavırlarıyla mumu ve alevi bir oyun arkadaşı olarak kabullenir. Jacobson (2015: 27), “Ben sisteminin, nesne dünyasının keşfiyle ve kişinin giderek bu dünyayı kendi fiziksel ve ruhsal kendiliğinden ayırması yoluyla kurulduğunu” söylerken öznenin kendi içindeki tutarlı eylemlerini ruhsal katmanda açıklama yolunu seçer. Özne, ayırım esnasında fark etmeden kendilik değerlerini oluşturur. Bu değerlerin oluşumunda nesne dünyasının içerisindeki teslimiyet duygusu dikkat çeker. Nitekim dış dünyanın sunduğu çerçevede bir gelişim gösterebilecek olan bireyin nesnelere kurulan ilişkisinden de anlaşılacağı üzere teslimiyetçi ve samimi bir tavrının varlığından söz edilebilir. Şiirin devam eden bölümünde;

“Oyunlarını büyüten kedi büyüdü

Kendi türünde çocukcasına,

Döndü dolaştı, yavaş yavaş yürüdü

Geldi mumun yanına, oyuncakcasına.” (Asaf, 2020: 392)

dizelerinden anlaşılacağı üzere gerçekliği keşif yolunda olanca saflığı ve masumluğuyla yaşama atılan özne, artık çocuk saflığına bürünmüş bir vaziyettedir. Çocukların, “nesne dünyasını ve bedensel kendiliğini keşfetmek için gösterdiği ilk çabalarda temel araçlar olarak ağız ve ellerin kullanıldığı” düşüncesinden hareketle şiirin bu bölümünde, karakteristik gelişim sürecindeki deneyimsel ilişkinin imlendiği anlaşılmaktadır; ancak, “çocuğun genel ben gelişimi ve işlevsel, devimduyumsal, kendilik algısıyla ilgili, dokunma ve sıcaklıkla ilgili, işitsel ve görsel haz deneyimleri daha da önemli” (Hoffer’den akt., Jacobson, 2015: 40-41) sayılabileceğinden bu keşif yolculuğunda yaşamın zorlukları ve gerçekliğini ateş üzerinden aktaran anlatıcı özne;

“Bir baktı, bir daha, bir daha baktı

Mumun alevinin dalgalanmasına

Uzandı bir el attı.

Bıyıklarını yaktırmadan anlamayacaktı.

İlk kez gördüğü mumun yakmasına

İnanmayacaktı.” (Asaf, 2020: 392)

ifadeleriyle öznenin, deneyimleme arzusuna gönderme yapar. Bilinmeyen dikkat çekiciliğinin tezahürü olarak ortaya çıkan bu tür durumlar, tecrübe eksikliği ve keşfetme isteğine bağlı olarak çocuklarda daha sık görülür. Onlar için uyaran ve uyarıcılar birçok kez keşfetme ve deneyimleme arzusu karşısında nötr durumda kalabilmektedir. Şiirin yukarıdaki okuma biriminde, “Bıyıklarını yaktırmadan anlamayacaktı” ibaresindeki öznenin yaklaşımı da bu hususa gönderme yapar. Ayrıca anlamlandırma süreci boyunca erginlenmeye devam eden öznenin gelişimindeki sürekliliğe gönderme yapılırken

“Kedi, oyunlarında büyüyordu,

Mum, üşüyordu yanmalarında.

Zaman ikili yürüyordu

Aralarında.

Bir ayrışım görünüyordu

Birinin yanmalarında

Öbürünün oynamalarında.” (Asaf, 2020: 393)

dizelerinden yararlanılır. Kendiliğin oluşumuyla birlikte gelişim göstermeye başlayan özerklik duygusundan ve bireyleşme sürecindeki ruhsal dönüşüm durumundan izler taşıyan bu dizeler, temsilden/nesneden zamanla uzaklaştığını ortaya koyar. “Ben”in sınırları dışında kalan nesnelere dünyası içerisinde kendi varlığını oyunla kurmaya çalışan öznenin bu tutumu, zamanın ve mumun ışımalarının alegorik bir anlatımla kurgulanmasıyla yansıtılır. Bu bağlamda, “nesne ilişkileri kuramcılarını kişilik gelişimindeki en hayati meselelerin güçlü bir kendilik duygusu oluşturabilmek ve diğer nesnelere (insanlar) ilişki kurmak amacıyla temel nesneden (anneden) kurtulma noktasında olan çocuğun zaman içerisinde artan yetenek ve ihtiyacı olduğunu” iddia ederler (Schultz vd., 2007: 638). Bireyin kendilik serüvenine psikanalitik açıdan yaklaşan bu görüş, “kedi” imgesiyle “ben”in öteki ile ilişkisinin varoluşsal boyutuna gönderme yapar. Kendilik ve temsil arasında giderek artan ayrışımın neticesi olarak;

“Kedi oyunlarında büyüyordu,

Yitirerek gitgide oyunlarını.

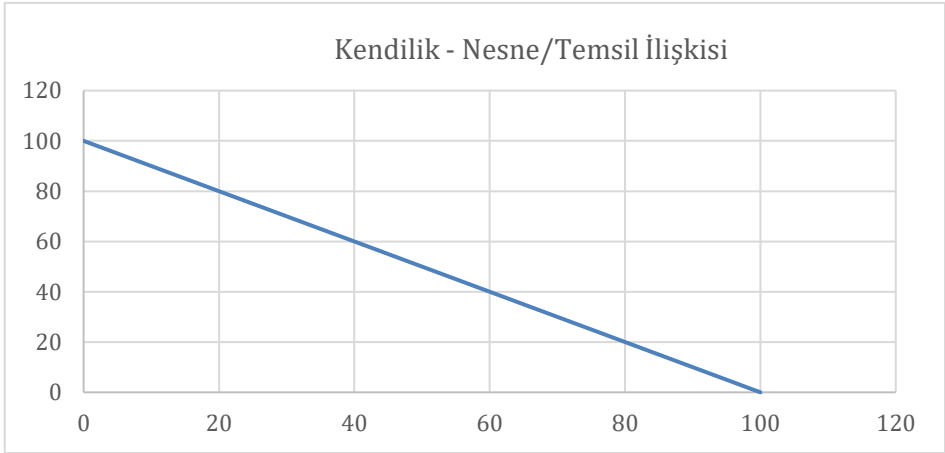
Mum küçülüyordu yanmalarında,

Yitirerek gitgide yakmalarını.” (Asaf, 2020: 393)

ibareleriyle iki değer arasındaki ilişkinin zayıflamasının yanı sıra temsilden “ben”e doğru bir devingenliğin varlığından söz edilebilir. Şiirde, *Kedi oyunlarında büyüyordu/Yitirerek gitgide oyunlarını* dizeleri arasındaki tümel ilişkiden hemen sonra gelen *Mum küçülüyordu yanmalarında/Yitirerek gitgide yakmalarını* dizeleri bu devingenliği ironik bir yaklaşımla ortaya koyar. Bu dizelerde görülen “büyürken yitirme” ve “küçülürken yitirme” çıkarımları, aynı zamanda bireyin yaşam boyu değiştiğine ve değişirken bir önceki an’dan bir şeyler yitirdiğine gönderme yapar. Öyle ki onun için her yeni, eskinin üzerine örtülmüş bir örtü ya da geçmişle an arasına çekilmiş bir perde gibidir. Kişinin, ilk çocukluk döneminden itibaren gelişim gösterdikçe kendi ayaklarının üzerinde durabilmek -en azından birey olduğunu kabul ettirebilmek- arzusuyla ortaya koyduğu başkaldırı tavrını anımsatan bu dizeler; aslında bireyin erginlenmesiyle birlikte kazanmaya başladığı özerklik duygusunu açılar. Öyle ki toplumun en küçük yapı taşı olarak anılan çekirdek aile içerisinde de çocukların büyüdükçe ebeveyniyle düşünsel boyutta çatışma yaşamaları ve tek başına karar alma isteği, temsil değerleriyle aralarındaki çatışmayı ortaya koyar. Şiirin devam eden bölümünde;

“Oynarken büyüyen kedi yanacak,
Aydınlatırken küçülen mum yakacaktı.
Küçülen yaka yaka aydınlatacak,
Büyüyen yana yana anlayacaktı.” (Asaf, 2020: 393)

dizelerinden anlaşılacağı üzere elde edilen kazanımlarla birlikte yitirilen değerlerin sürekliliği söz konusudur. Halk arasında kullanılan “Saçını süpürge etmek” deyiminin özünde yatan “karşısındakinin iyiliği için kendinden ödün vermek” anlamından hareketle kendilik ve nesne/temsil arasındaki eşitleme odaklı ilişki ortaya konur. Bu ilişkide kendilik gelişim gösterdikçe temsilden uzaklaşır. Şiirde yine bir taraf büyürken diğer taraf küçülmektedir. Bunun sebebi de kendilik ve temsil arasındaki ilişkinin kazanım ve kaybetme boyutunu imler. Şiirin ilgili dizeleriyle ilgili olarak Durmuş (2012: 111), anlatıcı öznenin “yoğun olarak işlediği büyüme ve küçülme zıtlığını, aslında insanoğluna mal ettiğini” ifade eder ve savlarına “insanoğlu, dünya düzeninin bir parçası olan bu zıtlıkları çözmeye çalıştıkça ve her çözüm canını biraz daha acıttıkça büyüyecektir” sözleriyle devam ederken kendilik ve nesne arasındaki ilişkiye gönderme yapar. Çocuk, büyüüp kendi ayakları üzerinde duracak çağa gelene dek ebeveyninin bu gelişime katkıda bulunmak üzere kendinden vermiş olduğu maddi-manevi ödünlere çağrıştıran “Oynarken büyüyen kedi yanacak/Aydınlanırken küçülen mum yakacaktı” dizeleri, kendilik-temsil arasındaki bu ilişkiyi ortaya koyar. “Küçülen yaka yaka aydınlatacak/Büyüyen yana yana anlayacaktı” dizeleri ise kendiliğin, gelişim gösterdikçe nesnenin/temsilin tükenişine sebep olduğunu gösterir. Bu bağlamda kendilik ve nesne arasında ters orantı olduğu söylenebilir:

Tablo 1: Kendilik ve Nesne/Temsil Arasındaki Ters Orantılı İlişki

“Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü” isimli şiirde, tek başına olan birey için bir dünya niteliğinde olan alev/ateşin temel özelliklerinden yararlanarak okuru düş dünyasıyla baş başa bırakan Özdemir Asaf; “bir

alevin karşısında hülyalara dalındığında, duyularla algılanan şeyin hayal edilenin yanında bir hiç olduğu” savının yansımasıdır (Bachelard, 2008: 23). Bunu yaparken deneyimlerin yaşam kurgusunu oluşturduğu düşüncesinden yola çıkan varoluşçuluk felsefesinin kaidelerinden de yararlanır. Varoluşçuluğun tartışmaya sunduğu “özgürlük” ve “sorumluluk” kavramlarının ön plana çıktığı şiirde, özgürlükle birlikte gelen tutsaklık; çalışmaya konu olan iki temel kavram üzerinden değerlendirilir. Bu doğrultuda oyunlarla birlikte önce dış dünyadan uzaklaşarak kendilik değerlerini oluşturmaya başlayan kişinin, zamanla temsil değerlerinden de uzaklaştığı anlaşılır. Şiirde, nesne ve kendilik değerleri bakımından öznenin boyut değiştirerek nesnel bir anlam katmanına taşınması durumu gözlemlenir. Nesneleşen özne, oyun ile var etmiş olduğu dünyasını ve mutluluk zamanını sürdürmek, süregelen kılmak amacındadır:

“Bir mum yanmasından
Ve bir kedi oyunundan
Kaldı sonunda
Bir gecenin tam ortasında
Bir evin bir odasında
Göz-göze susan
İki insan.” (Asaf, 2020: 393)

Yalnızlığın bireyi kozmostan kaosa sürükleyen yok edici hissiyatı içerisinde susarak savunmaya çekilen özne, korku atmosferinde benliğini korumak ister. Öyle ki “kişiliğin biçimi ne olursa olsun, başta gelen işlevi dış dünyadan kaynaklanan uyarılarla bastırılmış güdülere karşın “ben”i korumaktır” (Reich, 2010: 205). Şiirin bu okuma birimindeki “Bir gecenin tam ortasında” dizesi günün en karanlık vaktini işaret ederken aynı zamanda özne ve nesnenin sürecin sonunda içinde buldukları kaotik ortamı ifade eder. Bu dizeden sonra gelen *Bir evin bir odasında* dizesiyle ev imgesi üzerinden varlık alanının ortaklığına dayalı olarak iki unsurun birbirinden kopmadığına gönderme yapılır. Aynı okuma biriminin son iki dizesi olan “Göz-göze susan/İki insan” ifadeleri ise “kedi” ve “mum” imgelerinin insanı yansıttığının şiirdeki en belirgin tezahürleridir. Kendilik ve nesnenin/temsilin şiirin bu dizelerinde göz göze gelmeleriyle aralarındaki bağlantının devam ettiği ortaya çıkar; ancak her ikisinin de susması ilişkideki kopukluğun arttığını gösterir. Bu aynı zamanda öznenin bağımsızlığı karşısındaki nesnenin çaresizliğine de çağrışım yapabilir. Kendilik ve temsil arasındaki ilişkinin yaşanan değişim ve dönüşümle birlikte birtakım sonuçları da olacaktır. Bu sonuçlar imgesel bağlamda ortaya konurken zıtlıklardan yararlanır:

“Mum yandı bitti,
Kedi büyüdü gitti.
Oyunlar karıştı gecelerde

Suskun uykusuzluklara.” (Asaf, 2020: 394)

Çevresindeki her şeyi aydınlatma özelliğine sahip olan mum, nesneyi/temsili imlerken kedinin büyüyüp gitmesi, “ben”in artık tam manasıyla varlığını ortaya koyduğunu ifade eder. “Mum yandı bitti / Kedi büyüdü gitti” dizeleriyle de her iki değer arasındaki tüketiş ve gelişim ilişkisi ortaya konur. “Oyunlar karıştı gecelerde/Suskun uykusuzluklara” dizeleriyle şiirin önceki dizelerindeki zıtlıkların neticesinde –özellikle temsil tarafında- beliren çaresizlik hâline tekrar gönderme yapılır. Bunun neticesinde kendi “ben”inin farkında olan bireyin ve temsil nesnesinin birbirinden uzaklaştığı anlaşılır:

“O iki insandan, sonunda

Birinin anılarında kedi,

Birinin dalmalarında mum

Kaldı gitti.” (Asaf, 2020: 394)

Kendilik ve temsil arasındaki uzaklaşma, aralarındaki ilişkinin gelişimiyle eşzamanlı bir boyutta biçimlendiğinden tam bir kopmadan söz edilemez. Laing (2011: 104) bu karmaşık görünen durumla ilgili olarak “benlik farkındalığı/öz farkındalık iki şeyi içerir: Kendi kendisinin farkında olma ve başka birinin gözleminin bir nesnesi olarak kendisinin farkında olma” derken iki değer arasındaki bağın ortadan kalkamayacağına işaret eder. Öyle ki simgesel düzlemde değerlendirilen kedi-mum ilişkisinde de bütünleştikçe uzaklaştığı anlaşılmaktadır. Bütünleşmek için kendinden ödün veren temsil ve kendilik değerlerini kanıtsayabilmek için önce yakınlaşma, daha sonra uzaklaşma yolunu seçen özne arasındaki ilişki şiirin son okuma biriminde şu dizelerle aktarılır:

“Nerede bir mum yansa şimdi,

Nerede oynasa bir kedi,

Birbirine yansıyor, karışıyor gölgeleri.

Bugün dün gibi oluyor,

Dün bugün gibi.

Mum ellerimi tırmıyor,

Belleğimi yakıyor kedinin elleri.” (Asaf, 2020: 394)

Geçmiş zamanın tamamlanmış eylemsel niteliğine sığınan anlatıcı özne, kedi ve mum üzerinden metaforik bir dille sunmuş olduğu yalnızlığı anımsamanın duygudaşlığıyla okura hitap eder. “Nerede bir mum yansa şimdi/Nerede oynasa bir kedi/Birbirine yansıyor, karışıyor gölgeleri” dizeleri her iki değer arasındaki uzaklığın yanı sıra tamamen kopukluğun mümkün olmadığını gösterir. “Bugün düz gibi oluyor/Dün bugün gibi” dizeleriyle geçmiş ve an arasındaki bağlamsal ilişkinin devamlılığına gönderme yapılırken “Mum ellerimi tırmıyor/Belleğimi yakıyor kedinin elleri” ibarelerinde duygusal yoğunluğu yükselten anlatıcı özne, yalnızlığın ve acının birlikteliğini, kedinin can yakıcı deneyiminde tamamlama yolunu

seçer. Jacobson, nesne ve kendilik temsillerinin oluşumu arasındaki bu durumu şöyle açıklar:

“Gerçekçi nesne ve kendilik temsillerinin kurulması, giderek içe yansıtmacı ve yansıtmacı mekanizmalar yerine algı ve kendine yönelik algı işlevlerinin olgunlaşmasına, başka bir deyişle, gerçeklik sınamasına dayalı hâle gelir. Yine de içe yansıtmacı ve yansıtmacı mekanizmalar, giderek daha incelikli ve işlenmiş bir hâle gelmekle birlikte özdeşleşme süreçlerinde ve ilkel birleşmelerden çocuksu ben ve üstben gelişiminin temelini oluşturan seçici özdeşleşmeler aşamasına ilerlemede temel rol oynamaya devam eder.” (Jacobson, 2015: 48)

Şiirin son dizesinde “Belleğimi yakıyor kedinin elleri” dizesiyle kendilik ve nesne arasındaki yansıtmacı mekanizma ortaya çıkmaktadır. *Kedinin elleri*, nesnenin/temsilin ontolojik anlamda olmasa da uzamsal boyutta kendini hissettirmeye devam ettiğini gösterir. Kendisini arzu edildiği kadarıyla tamamlamış olan öznenin anlarında yer edinmiş olan nesnenin varlığını hissettirmeye devam ettirdiği ise “Belleğimi yakıyor” ifadesinden anlaşılmaktadır.

Şiirde kendilik ve nesne/temsil arasındaki ilişkiden söz edilirken imgelerden yararlanır. Lacan’ın (2006) ayna evresi kuramını da destekler aşamaların yer aldığı şiirde “ben”ini oluşturma sürecindeki bireyin, temsiliyle olan ilişkisi ön plana çıkar. Ayna evresi kuramına göre kişi, “ben”ini oluşturma sürecine ilk olarak 6-18 aylıkken ayna karşısında kendini tanımaya başlayarak girer. Sonraki süreçte ise çevresindekileri daha dikkatli biçimde inceleyen öznenin özerkliği/bağımsızlığını kazanabilmek -kendi olabilmek- için bu şiirde de olduğu gibi nesnesi/temsili ile ilişki kurduğunu belirtir. Şiirde de benzer biçimde kedi ve mum ilişkisi üzerinden ilerleyen dizelerde yandıkça gelişim gösteren kedi ve yaktıkça kendini idealleştiren kedinin gelişimine tanıklık eden mumun varlığından söz edilebilir. Kendilik değerlerini oluştururken bir taraftan da varlık alanını oluşturan Ben ve nesne arasındaki ilişki, “etkin ve yaratıcı kendiliğin gelişmesi ya da daha sık olarak idealleştirilmiş nesneden güç elde etme arzusuna” (Kohut, 2019: 264) dayandırılabilir. Nitekim şiirin ilk dizesinden son dizesine kadar devam eden ironik ve yansıtmacı tutumlar, Özdemir Asaf’ın sanat anlayışını da ortaya koymaktadır.

Sonuç

“Mum Aleviyle Oynayan Kedinin Öyküsü” isimli şiirin inceleme aşamasında Özdemir Asaf’ın şiir sanatının temel özelliklerine değinilerek başlandı ve anlamı imgelerle yansıtma yolunu seçen anlatıcı öznenin bu imgelere yüklediği anlamlar ortaya çıkarılarak çözümlenmeye devam edildi. Birbiri ardı sıra açar sözcüklerle ortaya çıkarılan imgesel söylemin; ipucu değerindeki açar dizelerle desteklenmesi sonucu okuma birimlerine ayrılan şiirde, bireyin kendilik ve nesne dünyası arasındaki ilişki tespit edilmiştir.

Şiirde, “kedi” imgesi üzerinden bireyin tecrübesizliğinin yanı sıra gelişim göstermekte olan özneye yoğun vurguların yapıldığı anlaşılırken “alev”, “mum” ve “ateş” imgelerinin yaşamsal göndermeleri temsil ettiği

söylenbilir. Bu bağlamda; “kedi”nin, “kendilik” kavramını, “mum”un ise temsil kavramını karşıladığı görülmektedir. Çoğunlukla mumun (ateş, alev) özelliklerinden yararlanılan çözümleme esnasında “mum” ve “kedi” arasındaki iletişimin, şiirin büyük bölümünde soyut kavramlarla sağlandığı tespit edilmiştir. Şiirin sonuna doğru arka arkaya iki kez vurgu yapılan “iki insan”, aynı zamanda nesnenin de özneyi yansıttığını göstermektedir.

Kendilik ve nesne/temsil arasındaki ilişki incelenirken her iki değer arasında yansıtmacı mekanizmaya dayalı ters orantı olduğu görülmüştür. Buna göre kendilik değeri, kazanımlarını arttırırken nesne/temsil değerinin bu süreçte aşamalı olarak yitime uğradığı anlaşılmaktadır. Tüm bunlardan hareketle; çalışmanın başında Özdemir Asaf’ın imgeleri kullanımındaki ustalığına göndermede bulunulan savlar, incelenen şiir özelinde kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Asaf, Ö. (2020). *Çiçek senfonisi – toplu şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bachelard, G. (2008). *Mumun alevi*. (çev.: Ali Işık Ergüden), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Durmuş, G. (2012). *Özdemir Asaf (şair, hikâye yazarı ve denemeci olarak)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Durmuş, G. (2013). Özdemir Asaf şiirlerinde egzistansiyalist öğeler ve ‘kendi’lik kavramı. *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1269-1290.
- Jacobson, E. (2015). *Kendilik ve nesne dünyası*. (çev.: Selim Yazgan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Jung, C. G. (1997). *Bilinç ve bilinçaltının işlevi*. (çev.: Engin Büyükinlal), İstanbul: Say Yayınları.
- Jung, C. G. (2010). *Keşfedilmemiş benlik*. (çev.: Barış İlhan - Canan Ener Sılay), İstanbul: Barış İlhan Yayınevi.
- Klein, M. (2020). *Haset ve şükran*. (çev. Orhan Koçak vd.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Kohut, H. (2017). *Kendiliğin yeniden yapılanması*. (çev.: Oğuz Cebeci), İstanbul: Metis Yayınları.
- Kohut, H. (2019). *Kendiliğin çözümlenmesi*. (çev.: Cem Atbaşoğlu vd.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Lacan, J. (2006). *Ecrits*. (trans.: Bruce Fink), New York: W.W. Norton&Company.
- Laing, R. D. (2011). *Bölünmüş benlik*. (çev.: Ergün Akça), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Reich, W. (2010). *Kişilik çözümlemesi*. (çev.: Bertan Onaran), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Schultz, D.P. vd. (2007). *Modern psikoloji tarihi*. (çev.: Yasemin Aslay), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Winnicott, D. W. (2010). *Oyun ve gerçeklik*. (çev.: Tuncay Birkan), İstanbul: Metis Yayınları.

Extended Summary

This study aims to discuss the concepts of selfhood and object relations through Özdemir Asaf’s poem *The Story of the Cat Playing with the Candle Flame*, highlighting the relationship between the individual and society as well as between humans and objects. The poet, who possesses a distinctive world of imagery, does not prefer the primary meanings of words when constructing his poetic language. Özdemir Asaf, in his poetry, which is fundamentally based on human-society relations, marks the individual’s discord with society and the era in

which they live. In contrast, in works where he focuses on the relationship between selfhood and objects/representations, he primarily explores these themes. In his works dealing with selfhood-object relations, Asaf employs comparison, metaphor, and abstraction, thereby rendering these poems more semantically obscure compared to those centered on human-society relations. Additionally, in works where semantic obscurity is pronounced, he occasionally adopts an ironic stance. The study is limited to analyzing the relationship between selfhood and objects in the selected poem, despite the poet's engagement with various themes throughout his works. While many of his poems have been examined within the same theoretical framework, the fact that this particular poem has not yet been analyzed in terms of selfhood and object relations enhances the significance of this article.

Before proceeding with the poem's analysis, the semantic meanings of the concepts of "selfhood" and the "world of objects" have been discussed. After elucidating these concepts, the selected poem has been analyzed. The poem has first been divided into reading units. Two main factors guide this division: the first is the segmentation of the original text based on changes in poetic harmony; the second is the identification of distinct stages that reflect the evolution of selfhood-object relations through imagery. The poem, once divided into reading units, has been examined using a part-to-whole approach to reach a comprehensive interpretation. In this context, the poem has been analyzed in eleven reading units, with the relationships between these units explored step by step after discussing the connection between selfhood and the world of objects. This study draws upon the works of notable scholars such as E. Jakobson, C. G. Jung, M. Klein, H. Kohut, J. Lacan, and W. Reich, who have made significant contributions to the field.

In the poem under analysis, Özdemir Asaf employs the image of a "cat" to concretize the perception of selfhood and the world of objects through the relationship between "child-cat-innocence." The poetic speaker chooses to convey the subject-object relationship through this framework, utilizing words and concepts with strong associative values that aid in concretization. Accordingly, the poem's analysis begins with an overview of Asaf's fundamental poetic characteristics, followed by an exploration of the meanings ascribed to the imagery used by the poetic speaker. The imagistic discourse, which is constructed through sequential keywords, is reinforced by key lines that function as interpretative clues. The study reveals the connection between selfhood and the world of objects through an analysis of reading units. The "cat" imagery in the poem is shown to emphasize the inexperience of the individual as well as the evolving subject, while the images of "flame," "candle," and "fire" are understood to symbolize existential references. In this context, the "cat" represents the concept of selfhood, whereas the "candle" corresponds to the notion of representation. The analysis demonstrates that the interaction between the "candle" (fire, flame) and the "cat" is predominantly established through abstract concepts. Towards the end of the poem, the phrase "two humans," which is emphasized twice in succession, indicates that the object also serves as a reflection of the subject.

As illustrated in "Table 1" within this study, an inverse proportionality based on a reflective mechanism has been observed in the relationship between selfhood and object/representation. Accordingly, as the value of selfhood increases through its acquisitions, the value of object/representation undergoes a gradual decline. In light of these findings, the initial assertions regarding Özdemir Asaf's mastery in the use of imagery have been concretely demonstrated through an in-depth analysis of the selected poem.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.